

TAŞRAYA DOĞRU

Hasan KARADAĞ

Modern anlamdaki kütüphaneciliğin memleketimize girişi çok yenidir. Bu yüzden, Türkiye'de bulunan halk, belediye, özel idare, vakıf, şahıs ve çocuk kütüphanelerinin çehresi, ancak şu 15-20 yıllık bir zaman içinde değişebilmiştir. Bu seviyeye ulaşmak için çeşitli gayretler sarf edilmiş ve sayısız teşebbüslerde bulunmuştur. Biz bu yazımızda, kütüphaneciliğimizin sorunlarından biri olan personel sorununa dokunup, bu hususta atılmış sevindirici bazı adımlardan bahsedeceğiz.

Klasik kütüphane anlayışından kurtulup, XX. yüzyılın istediği, daha doğrusu zorunlu kıldığı modern kütüphaneciliğin memleketimize girmesine çalışanlar; işe personel yetiştirmekle başlamanın şart olduğunu söylediler. «Kütüphanecilik bir bilim ve uzmanlık işidir» dediklerinde, tepki ile karşılaşılsa da, bu, onların mâneviyatını kırmadı. Bilâkis çalışmaya ve yeni yeni tedbirler almağa sevk etti. Neticede, bu yorucu çalışmalar semeresini verdi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 1954-1955 yıllarında, resmen «Kütüphanecilik Kürsüsü» kuruldu. Bunu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde 1964-1965 yıllarında kurulan ikinci bir «Kütüphanecilik Kürsüsü» izlemiştir.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü'nden bugüne dek 300 civarında öğ-

renci mezun olmuştur. Fakat, bu kütüphanecilerden, halk kütüphanelerinde görev alanların sayısı oldukça azdır. Mezun meslektaşlar, taşrayı istememekte ve bazı ailevi sebeplerle birlikte, maddiyatı da hesaba katarak, Ankara'da kalmaktadırlar. Ama, önümüzdeki bir iki yıl içindeki mezunlar «bardağı taşırın son damla» olacak ve Ankara'nın dışına çıkmak mecburiyetinde kalacaklardır. Çünkü; Ankara'da mevcut her tip kütüphanede, aşağı yukarı meslekten yetişmiş kütüphaneci miktarı, Türkiye'ye oranla çok fazladır. Aynı şekilde, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü de 1968'de mezun verdi. Sekiz kişi olduğunu tesbit ettiğimiz bu mezunların da, taşraya çıkmayacaklarını kesin bir dille söyleyebiliriz.

Bizde, taşra sorununun çok eski tarihlerle dayandığı ve üzerinde sayısız münakaşalar yapıldığı bir gerçektir. Acaba bu soruna mesleğimiz açısından nasıl bir çözüm yolu bulabiliriz? Madem ki demokratik bir düzende yaşıyoruz, herkes istediği yerde ikâmet etme hakkına sahiptir. Bu bakımdan, kütüphanecilik Bölümü'nden mezun olanları da, mecburi hizmetle yükümlü olmadıkça, istenilen yerde vazife yapmaya, diğer mesleklerde olduğu gibi zorla göndermek düşünülemez.

O halde, kütüphaneler Komitesi Raporu'nda personel yetiştirme konusunda

yapılması gerekli işler sıralanırken, o zaman teklif edilen (1961) ve bugün gerçekleşmiş olan madde üzerinde biraz duralım : Evet, bu Raporda, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'ndan «Kütüphanecilik Bölümüne» öğrenci alınması, Milli Eğitim Bakanlığı'na teklif ediliyor. Ve bu teklifi yerinde karşılayan bakanlığın verdiği emir üzerine, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'ndan Kütüphanecilik Bölümü'ne öğrenci gönderilmeye başlanıyor. Adı geçen Okulun öğrencisi olup da, kütüphanecilik tahsili yapan yüksek öğretmenli sayısı, 1968'de 13'ü (dördü mezun oldu) bulmuştur.

Yüksek Öğretmen Okulunun amaç ve kabul şartlarından kısaca bahsedip, işin aslını ortaya koymaya çalışalım : İlk öğretmen okullarının V. sınıfından VI. sınıfa (son sınıf) geçen ve okullarının öğretmenler kurullarınca seçilen başarılı öğrenciler, Yüksek Öğretmen Okulu'nun hazırlık sınıfına kabul edilirler. Bir yıl, çok esaslı bir öğretime tabi tutularak, öğretmen okullarından alınan ve fakat eksik kalan bilgi boşlukları doldurulur. Aynı yılın sonunda lise bitirme sınavına girerler. % 99'u köylü çocuğu olan ve Türkiye'nin dört bir köşesindeki öğretmen okullarından gelen bu başarılı öğrenciler, lise bitirme ve müteakiben üniversite imtihanlarını, büyük bir ekseriyetle kazanırlar.

Kazanamayanlar da gene kontenjanlardan istifade ederek fakülterlere girerler. Gerekli puanı alamayan öğrencilerin, fakülterlere alınmasındaki tek sebep, genel olarak bütün Yüksek Öğretmenlilerin başarısından -ki profesörler de bunu takdir ediyorlar - ileri geliyor. Bugün Ankara Y. Öğretmen Okulunun şu fakülterlerde öğrencileri vardır : Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Bu cümleden olarak, Yüksek Öğretmen Okulu, lise ve muadili

okullara öğretmen yetiştirmeyi kendine amaç edinmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu yatılı ve parasızdır; gündüzlü ve parasız yatılı öğrenci alınmaz. Mezunlar, öğrenimlerini bitirdikten sonra, kanun hükümlerine ve okula girerken verecekleri taahhüt ve kefalet senedine göre, Milli Eğitim Bakanlığı emrinde mecburi hizmete tâbidir. Öğretim süresi dört yıldır. Öğrenciler, sınavla girdikleri bilim dallarına ait öğrenimlerini ilgili fakültelerde, mesleki öğrenimlerini de Yüksek Öğretmen Okulunda yaparlar.

Mevcut ve kurulması düşünülen Yüksek Öğretmen Okullarımız, Paris'teki «Ecole Normale Superieure» haline getirilince, üniversite öğretim üyeleri ayarında ve aynı akademik kariyer ünvanlarıyla Yüksek Öğretmen Okulları öğretmenleri yetiştirilmesi için, kuruluş kanunlarında gerekli değişiklikler yapılacaktır.

İ. T. İ. Akademilerinde olduğu gibi, üniversite hocaları da bu okullarda kullanılabilecektir. Böylece, aynı hocalarla okulda, üniversitelerde mevcut bölümlerin açılması, hem üniversitelerin yükünü azaltacak, hem de yüksek dereceli bir meslek mensubu olacak olan öğretmen adaylarına daha metodlu ve daha gerekli bilgiler verilecektir.

Yüksek Öğretmen Okulları kendi bünyelerinde değişiklik yaptığında, kütüphanecilik bölümlerine, bu okullarda yer verilip verilmeyeceği bir düşünce ve endişe konusudur. Bir an, kurulmuş ve kurulması düşünülen Yüksek Öğretmen Okullarında, kütüphanecilik bölümlerinin de yer aldığını kabul edelim. Adı geçen okullarda, bu bölüme devam edecek öğrencilere kim ders verecek? Daha iki üniversitemizdeki kütüphanecilik kürsülerinden birinin öğretim üyelerini henüz yeni Türkleştirdik. Kaldı ki, bu okullarda kütüphanecilik bölümü açalım. Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda kurulacak

bir Kütüphanecilik Bölümünde, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü öğretim üyelerinden, gece istifade yoluna gidilmesi düşünülebilir. Ancak, bu fakültenin gece öğretimi meselesi, bu görüşümüze de hayır demektedir.

Acaba bu soruna nasıl bir hal çaresi bulunabilir? Bizce, her yıl, kütüphanecilik bölümünden mezun olan ve en azından üç istekli ve başarılı Yüksek Öğretmenliye, yabancı ülkelerde (kütüphanecilikte ileri gitmiş) doktora yapma imkânı sağlanmalıdır. Böylece Yüksek Öğretmen Okulları, bünyelerinde yetiştirmek istedikleri öğretim üyelerini, kütüphanecilik konusunda da gerçekleştirmiş olacaktır.

Ankara ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okullarından Kütüphanecilik Bölümü'ne öğrenci gönderilmesi yerinde ve çok takdir edilen bir görüştür. Aynı şekilde, Ege Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi'nde açılmasını arzu ettiğimiz kütüphanecilik bölümlerine, kurulmuş veya kurulması düşünülen Yüksek Öğretmen Okullarından da öğrenci gönderilmesini haklı olarak temenni ediyoruz. Kanaatimizce, böyle mecburi hizmetle yükümlü kütüphaneci yetiştirmek suretiyle kalifiye kütüphaneciler ihtiyacı kısa bir süre içinde giderilebilir ve halk kütüphanelerinin tümünün böyle personele şiddetle ihtiyacı vardır. Madem ki mecburi hizmeti olmayanları taşraya çıkarmak imkânsızdır, hiç olmazsa bu okullardan daha fazla öğrenci alınmasının yolları araştırılmalıdır. Bunun için de, gene Millî Eğitim Bakanlığının vereceği emirle, meselâ, Kütüphaneler Genel Müdürü ile Yüksek Öğretmen Okulları Müdürleri görüşüp, her yıl ne

kadar mecburi hizmetle yükümlü kütüphaneci yetiştirileceğini tesbit edebilirler.

Bu olmadıkça, mezun kütüphaneciler önce büyük şehirlerimizde, sonra da bu büyük şehirlerimizin yakınındaki iller v.b. gibi gittikçe büyüyen çemberler üzerindeki illerde kalmayı tercih edeceklerdir. Bu açıdan bakacak olursak en büyük, yani son çemberde yer alan illerimize, bugünkü şartlar altında altı-yedi yıl içinde üç yüz civarında mezun verildiğine göre - ancak 1990-2000 yıllarında üniversite çıkışlı kütüphaneci gönderebiliriz. Kütüphanecilerimizin, buralara istekle gideceğine ise, hiç inanmıyoruz.

Burada, yüksek Öğretmenlilerle burslu öğrencileri, kendi olanaklarıyla okuyan öğrencilerden ayırdetmiyoruz. Sadece, mecburi hizmetle yükümlü kütüphaneci sayısını arttırmakla, personel sorunun daha kısa bir süre içinde çözümleneceği görüşünde olduğumuzu ifade etmekteyiz.

Yüksek Öğretmenli olup da, Kütüphanecilik Kürsüsü'nden 1968 yılının yaz döneminde mezun olan arkadaşlarımızdan üçü; Maraş, Adıyaman ve Manisa (Akhisar - Zeynelzâde Halk Kütüphanesi) halk kütüphanelerinde göreve başlamışlardır. Diğeri de Yozgat Halk Kütüphanesinde görev almıştır. İlk defa mecburi hizmetle yükümlü, üniversite çıkışlı kütüphaneciler, taşra kütüphanelerinde görevlendirilmişlerdir. Bundan böyle, taşraya doğru akın aralıksız devam edecektir.

Taşrada ilk defa vazife alma mutluluğuna eren bu Yüksek Öğretmenli arkadaşlarımızı kutlar, vazifelerinde üstün başarılar dileriz.

Hasan KARADAĞ